

<https://doi.org/10.62837/2025.8.460>

**EMÇİYEVA VƏFA ƏLİŞAD QIZI
MƏMMƏDOVA AYNUR ELPƏRƏST GIZI**
Azərbaycan Universiteti ,
Baku Azerbaijan
Vafa.emchiyeva@au.edu.az
Aynur.mammadova@au.edu.az

**MÜƏLLİMLƏRİN İDARƏ OLUNMASI VƏ PEŞƏKAR İNKİŞAFI:
YANAŞMALAR VƏ ÇƏTİNLİKLƏR
XÜLASƏ**

Müəllimlərin idarə edilməsi və peşəkar inkişaf müasir təhsil sistemlərinin əsas tərkib hissələridir. Effektiv idarəetmə strategiyaları dərslərin keyfiyyətini artırır, tələbələrin nəticələrini yaxşılaşdırır və müəllimlərin davamlı peşəkar inkişafını dəstəkləyir. Araşdırmalar kifayət qədər olsa da, müəllim idarəetməsinin effektiv tətbiqində hələ də problemlər mövcuddur. Bu məqalə mövcud yanaşmaları təhlil etməyi, problemləri vurğulamağı və müəllim idarəetməsi ilə peşəkar inkişafın təkmilləşdirilməsi üçün strategiyalar təklif etməyi məqsəd qoyur. Açar sözlər /Teacher Management, Professional Development, Education, Leadership, Training

**Vafa Alishad gizi Emchiyeva
Aynur Elpərəst gizi Məmmədova**

**TEACHER MANAGEMENT AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT:
APPROACHES AND CHALLENGES
ABSTRACT**

Teacher management and professional development are fundamental elements in modern educational systems. Effective management strategies enhance teaching quality, improve student outcomes, and foster continuous professional growth. Despite the abundance of research, challenges remain in implementing consistent and effective teacher management practices. This paper aims to explore current approaches, highlight the challenges, and propose strategies to improve teacher management and professional development. Keywords / Teacher Management, Professional Development, Education, Leadership, Training

Vafa Alishad gizi Emchiyeva
Aynur Elperest gizi Mammedova

УПРАВЛЕНИЕ УЧИТЕЛЯМИ И ИХ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ: ПОДХОДЫ И ПРОБЛЕМЫ

Резюме

Управление учителями и их профессиональное развитие являются фундаментальными элементами современной образовательной системы. Эффективные стратегии управления повышают качество преподавания, улучшают результаты студентов и способствуют непрерывному профессиональному росту. Несмотря на обилие исследований, остаются проблемы с внедрением последовательных и эффективных практик управления учителями. Настоящая статья направлена на изучение существующих подходов, выявление проблем и предложение стратегий по улучшению управления учителями и их профессионального развития. **Ключевые слова:** Управление учителями, Профессиональное развитие, Образование, Лидерство, Обучение

Giriş

Müəllimlərin idarəe dilməsi

Təhsil sisteminin səmərəliliyi birbaşa şəkildə müəllimlərin fəaliyyətinə və onların idarəedilməsi prosesinə bağlıdır. Müəllimlərin düzgün idarə olunması yalnız onların iş yükünün balanslaşdırılması və təşkilati fəaliyyətlərinin koordinasiyası ilə məhdudlaşmır. Bu, eyni zamanda onların motivasiyasının artırılması, peşəkar inkişafının davamlı şəkildə dəstəklənməsi və müasir tədris metodlarına uyğunlaşdırılması ilə sıx bağlıdır. Bu səbəbdən müəllimlərin idarəedilməsi və peşəkar inkişafı təhsil siyasətində prioritet istiqamətlərdən biri kimi qəbul olunur.

1. Müəllimlərin İdarəedilməsinin Əhəmiyyəti

Müəllimlərin effektiv idarə olunması onların ümumi performansına, işdən məmnunluğuna və tədris keyfiyyətinə birbaşa təsir edir. Yaxşı qurulmuş idarəetmə sistemi aşağıdakı faydaları təmin edir:

- **Motivasiya artımı:** Rəhbərlik tərəfindən tanınma, konstruktiv rəy və ədalətli qiymətləndirmə sistemi müəllimlərin daxili motivasiyasını artırır.
- **Peşəkar inkişafın dəstəklənməsi:** Müəllimlərə davamlı öyrənmə imkanlarının təqdim edilməsi onların dəyişən təhsil mühitinə uyğunlaşmasını asanlaşdırır.
- **Tədris keyfiyyətinin yüksəlməsi:** İdarəetmə prosesində şəffaflıq və dəstək strategiyaları müəllimlərin öz bacarıqlarını daha effektiv tətbiq etməsinə şərait yaradır.

Effektiv idarəetmə üçün liderlik bacarıqları da mühüm rol oynayır. **Transformativ liderlik**, müəllimləri ilhamlandıraraq onları dəyişikliklərə açıq və yaradıcı olmağa

təşviq edir. **Situativ liderlik** isə konkret kontekstdə uyğun yanaşmanın seçilməsinə imkan verir ki, bu da çevik və məqsədyönlü idarəetməni təmin edir.

2. Müəllim Motivasiyası və Onun Təhsilə Təsiri

Motivasiya müəllimin tədris prosesinə olan yanaşmasına, təşəbbüskarlığına və yenilikləri tətbiq etmə həvəsinə birbaşa təsir göstərir. Motivasiya səviyyəsinin aşağı olması isə keyfiyyətli təhsilin təmin edilməsinə mane olur.

Motivasiyanı artırmaq üçün aşağıdakı amillər vacib hesab olunur:

- **Düzgün qiymətləndirmə sistemi:** Ədalətli və şəffaf qiymətləndirmə mexanizmləri müəllimlərin zəhmətinin obyektiv şəkildə dəyərləndirilməsinə şərait yaradır.
- **Mükafatlandırma və təşviq:** Əməkhaqqı, rəsmi tanınma, diplom və sertifikatlar kimi təşviq vasitələri motivasiyanın artmasında əhəmiyyətli rol oynayır.
- **Karyera inkişaf imkanları:** Rütbə artımı, idarəetmə vəzifələrinə yüksəlmə kimi imkanlar müəllimləri peşəkar inkişaf yolunda təşviq edir.

3. Peşəkar İnkişaf: Müasir Müəllimlik Tələbi

Müasir təhsil sistemləri müəllimlərdən yalnız mövcud biliklərini tədris etməyi deyil, eyni zamanda daim yenilənən informasiya və texnologiyalara uyğunlaşmağı da tələb edir. Bu isə **peşəkar inkişafın** davamlı şəkildə həyata keçirilməsini zəruri edir.

Peşəkar inkişaf aşağıdakı vasitələrlə həyata keçirilə bilər:

- **Davamlı təlim və seminarlar:** Mövzuya əsaslanan və praktiki yönümlü təlimlər müəllimlərin bacarıq və biliklərini artırır.
- **Mentorluq və təcrübə mübadiləsi:** Təcrübəli müəllimlərin yeni müəllimlərlə təcrübə paylaşması onların daha tez və effektiv inkişafına kömək edir.
- **İnnovativ texnologiyaların tətbiqi:** “Flipped classroom”, rəqəmsal platformalar və digər müasir tədris metodları dərslərin effektivliyini artırır.

Yeni texnologiyalar və metodlar:

- Onlayn təlim və webinarlar
- Əlavə resurslar və tədris platformaları (məsələn, Khan Academy, Coursera, Moodle)
- Rəqəmsal sinif idarəetmə sistemləri (Google Classroom, Microsoft Teams)

4. Mövcud Problemlər və Çətinliklər

Təhsildə müəllimlərin idarəedilməsi və inkişafı sahəsində aşağıdakı problemlər müşahidə olunur:

- **Resurs çatışmazlığı:** Maddi vəsaitlərin və texnoloji imkanların məhdudluğu təlimlərin davamlı təşkilini çətinləşdirir.
- **Fərdi ehtiyacların nəzərə alınmaması:** Təlimlər bəzən ümumi xarakter daşıyır və konkret müəllimlərin ehtiyaclarını qarşılamır.

- **Vaxt məhdudiyəti:** Müəllimlərin yüklənməsi əlavə inkişaf proqramlarında iştirak etməyə imkan vermir.
- **Yeni metodlara adaptasiya çətinliyi:** Xüsusilə yaşlı müəllimlər üçün texnologiyaya uyğunlaşmaq zaman və əlavə dəstək tələb edir.

Təvsiyələr:

- Hər bir müəllim üçün **fərdi inkişaf planı** hazırlanmalı və mütəmadi olaraq yenilənməlidir.
- **Texnoloji avadanlıqlar** və rəqəmsal resurslara çıxış genişləndirilməli, bu sahədə təlimlər intensivləşdirilməlidir.
- Müəllimlər üçün **liderlik və idarəetmə bacarıqları** üzrə xüsusi proqramlar təşkil olunmalıdır.
- **Qiymətləndirmə və təşviq sistemləri** ədalətli və motivasiyaedici şəkildə yenidən qurulmalıdır.

5. Nəticə və Perspektivlər

Nəticə etibarilə, müəllimlərin idarəedilməsi və peşəkar inkişafı təhsil sisteminin dayanıqlı inkişafı üçün əsas sütunlardan biridir. Effektiv idarəetmə və motivasiya strategiyaları müəllimlərin fəaliyyətinə, tədris keyfiyyətinə və şagirdlərin nəticələrinə birbaşa müsbət təsir göstərir.

Gələcək tədqiqatlar və siyasət tədbirləri aşağıdakı sahələrə yönəlməlidir:

- İnnovativ liderlik modellərinin (məsələn, paylaşılan liderlik, xidmət yönümlü liderlik) tətbiqi;
- Süni intellekt və təhsil texnologiyalarının müəllim inkişafında istifadəsi;
- Müəllimlərin səs hüququnun artırılması və qərarvermə prosesinə daha çox cəlb olunması.

Beləliklə, müəllim idarəetməsi və inkişafı təkcə idarəetmə problemi deyil, strateji və sistemli yanaşma tələb edən bir sahədir. Bu sahədə atılacaq düzgün addımlar cəmiyyətin ümumi inkişafına və insan kapitalının gücləndirilməsinə xidmət edəcəkdir.

Ədəbiyyat

1. Fullan, M. (2014). *The Principal: Three Keys to Maximizing Impact*. Jossey-Bass.
Təhsildə liderlik və idarəetmə modellərinin müəllim performansına təsirini izah edir.
2. OECD (2019). *A Flying Start: Improving Initial Teacher Preparation Systems*. OECD Publishing.
Müəllimlərin peşəkar inkişafı və sertifikatlaşdırma sistemləri ilə bağlı təhlillər təqdim edir.

3. Darling-Hammond, L., Hyler, M. E., & Gardner, M. (2017). *Effective Teacher Professional Development*. Learning Policy Institute.
Effektiv peşəkar inkişaf proqramlarının əsas prinsiplərini müəyyən edir.
4. Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu (2020). *Müəllimlərin peşəkar inkişafı və dəstəklənməsi üzrə konseptual yanaşmalar*. Bakı: ARTİ nəşriyyatı.
Azərbaycanda müəllim inkişafı ilə bağlı aktual yanaşmalar və strategiyalar.
5. Sergiovanni, T. J. (2006). *The Principals' Perspective: A Reflective Practice Perspective* (5th ed.). Allyn & Bacon.
Transformativ və situativ liderlik yanaşmaları ilə məktəb rəhbərliyinin müəllimlərə təsiri.
6. UNESCO (2021). *Education for Sustainable Development: A Roadmap*. Paris: UNESCO Publishing.
Müəllim hazırlığında davamlı inkişaf və texnoloji adaptasiya məsələlərinə toxunur.
7. Day, C., & Gu, Q. (2010). *The New Lives of Teachers*. Routledge.
Müəllim motivasiyası, stress və peşəkar dəyişikliklər haqqında empirik araşdırmalar.
8. Hattie, J. (2009). *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge.
Müəllimlərin dərslər keyfiyyətinə təsiri və inkişafın əhəmiyyəti statistik dəlillərlə göstərilir.

Rəyçi: Filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Ləman Qasımlı